

Inspiratiedocument

27 maart 2018

Water in Gemeentelijke Coalitieprogramma's

Schoon, gezond, aantrekkelijk water, dat willen we allemaal. Niet te veel en niet te weinig water én van goede kwaliteit. Water is bepalend voor een gezonde leefomgeving en is een belangrijke randvoorwaarde voor onze dagelijkse behoeften: gezond voedsel, een groene omgeving, aantrekkelijke woon- en werkomgevingen, voor de landbouw, voor recreatiemogelijkheden en voor natuurgebieden. Er is een toenemende druk op onze ruimte en ook van de klimaatverandering ondervinden we meer en meer de effecten. Met dit Inspiratiedocument vragen we aandacht voor **Water als thema in uw Coalitieprogramma.**

Gelukkig zijn er heel veel mogelijkheden om als gemeente bij te dragen aan een gezonde en klimaat robuuste leefomgeving. Zeker als water vanaf het begin in de planvorming wordt meegenomen en slimme koppelingen gemaakt worden. Gemeenten hebben hiervoor een belangrijke rol samen met het waterschap en met bewoners en ondernemers.

Dit document dient ter inspiratie voor uw coalitieprogramma. We lichten toe wat de gemeente samen met uw inwoners kunnen doen aan Water en klimaatverandering, Water als levensader en Water in de circulaire economie. Wilt u meer weten over duurzaam waterbeheer of over de landelijke, brede en onafhankelijke waterschapspartij Water Natuurlijk in het algemeen bestuur van Waterschap De Dommel? Neem contact op met Mado Ruys mruys@dommel.nl of Maarten Dewachter mdewachter@dommel.nl. Zie ook www.waternatuurlijk.nl/de-dommel/

Maak van water een inspirerend en winnend thema in het coalitieprogramma:

**meer ruimte voor water, groen en natuur,
voor een gezonde en klimaat robuuste leefomgeving
tegen -uiteindelijk- de laagste kosten.**

Water Natuurlijk werkt daaraan van harte mee!

Water en klimaatverandering

Door klimaatverandering krijgen we vaker te maken met hevige buien, hitte en droogte. Van klimaatextremen ondervinden burgers meer en meer last en een afnemend gevoel van welbevinden. In de dorpen en steden wordt het gemiddeld warmer. Droogte en hitte kan leiden tot hittestress¹ met name bij ouderen. Door droogte ontstaat ook watertekort in sloten en beken, raakt de balans in kwetsbare natuurgebieden verstoord en verdroogt de natuur.

Neerslag zal steeds vaker in piekbuien vallen. Bij teveel water zijn er de problemen van ondergelopen kelders en straten. Hevige piekbuien overbelasten het riool, waardoor water ongezuiverd in beken en sloten terecht komt. Dit brengt bijzondere gezondheidsrisico's, vissterfte, blauwalgen, vuil- en stankoverlast en extra kosten met zich mee. Daarom moeten we verstandig met water omgaan: meer water bufferen en in de bodem laten zakken, meer tijdelijk bergen voor droge perioden, riool-overstorten voorkomen en als het nodig is overtollig water afvoeren.

Klimaat Actieplan 'Leven De Dommel'

Voor een klimaat robuuster waterbeheer heeft het Algemene Bestuur van waterschap De Dommel in april 2017 het 'Actieplan Leven De Dommel' vastgesteld met 24 type maatregelen. Zie <https://www.dommel.nl/nieuws/2017/04/waterschap-investeert-in-klimaatbestendigheid-gebied.html> Een groot aantal plannen en projecten worden thans voorbereid om de regio klimaat robuuster te maken. Deze plannen bieden allerlei **regionale meekoppelkansen**. Denk aan aanleg van groenvoorzieningen, fiets- en wandelpaden, waterberging gebieden. Er ontstaan kansen voor toerisme en recreatie. **Samenwerken loont**. Uw gemeente kan aanhaken bij de plannen van het waterschap en doet dat misschien al. Zo kunt u van water een winnend thema maken voor uw gemeente.

Wat kunnen gemeenten doen?

- Zorg voor **meer groen en minder verharding** in woonwijken en in de openbare ruimte: dat zorgt voor minder wateroverlast en helpt tegen hittestress en is goed voor de biodiversiteit. Wees zuinig op bestaande groenstructuren en ontwikkel meer plekken voor groen (klein en groot) in de bebouwde omgeving. Sluit aan bij Operatie Steenbreek; verschillende Brabantse gemeenten doen al mee. Gebruik waterdoorlatende gras-betontegels. Benut de subsidieregeling Schoolpleinen van de toekomst https://www.brabant.nl/applicaties/producten/buurtfonds_schoolpleinen_van_de_toekomst_subsidie_13393.aspx.
- Creëer **meer (tijdelijke) waterberging** in plassen en sloten of waterpleinen. Dit biedt tegelijkertijd kansen voor recreatie (uitloopegebied, wandelen, spelen, vissen).
- Zorg dat bij **locatiekeuzen** van nieuwe woonwijken of bedrijventerreinen rekening gehouden wordt met waterbeheer. Beter niet bouwen op plaatsen met een grote kans op wateroverlast.
- Behoudt **vrije ruimte in de beekdalen** van het bekenstelsel van de Dommel. Water laat zich immers maar beperkt sturen.
- Neem maatregelen om **ongezuiverde riooloverstorten** in sloten en beken te beperken bijvoorbeeld door extra aanleg en/of het vergroten van bestaande bezinkbassins.

Dommel in Bostel met overstroomzone en waterterras

¹ Hittestress: In steden is het tijdens een warme periode in de zomer vaak warmer (tot wel 8°C) dan op het omliggende platteland. Plekken met veel steen en weinig groen nemen veel warmte op. Vooral 's nachts blijft de hitte daar hangen, waardoor mensen last van de warmte krijgen met soms ernstige gezondheidsklachten.

- Zorg dat water een belangrijk thema is bij **ruimtelijke plannen, omgevingsvisies en grote projecten** en neem duidelijke criteria ervoor op in de Programma's van Eisen. Betrek het waterschap vanaf het begin bij gemeentelijke plannen.
- Maak van **water een issue in de renovatieplannen** van sociale woningbouw door vroegtijdig met de woningbouwvereniging over water en klimaat robuustheid te spreken.
- Maak samen met het waterschap **klimaat stresstesten** voor de gemeente (waar zitten de zwakke plekken t.a.v. wateroverlast, verdroging e.d.) en maak op basis daarvan een plan van aanpak om de gemeente klimaat robuust² te maken.
- Werk actief **samen met buurgemeenten** in het Regionaal ruimtelijk overleg, Waterportaal of streeknetwerk voor klimaatadaptieve maatregelen in de bebouwde omgeving en buitengebied.
- Bij vaststelling van de **gemeentelijke rioolheffing**: beloon goed gedrag van inwoners in een regeling, zie bijvoorbeeld <http://www.levenopdaken.nl/index/artikelen/hemelwater-belasten-of-belonen.pdf>
- Maak werk van de **verbetering van de waterkwaliteit**. De gemeente is bevoegd gezag bij de lozing van afvalwater door bedrijven op het riool. Zet samen met het waterschap acties op om exoten, kroos en blauwalgen tegen te gaan en vervuilsbronnen aan te pakken.
- **Voorkom gebruik van bestrijdingsmiddelen** bij het onderhoud van het openbaar groen en wegen. Door afspoeling komen restanten in het oppervlaktewater (en het daaruit bereide drinkwater) terecht. Er zijn inmiddels voldoende volwaardige alternatieven aanwezig.
- Maak afspraken met belanghebbenden over samenwerkingsprojecten voor duurzaam waterbeheer en een gezonde leefomgeving, bijvoorbeeld met verzorgingstehuizen en ziekenhuizen voor het **terugdringen van medicijnresten**.

Foto blauwalg

Wat kunnen gemeenten naar inwoners doen?

- Stimuleer burgers om **meer groen en minder verharding** in hun eigen tuin aan te leggen. Er zijn al veel goede voorbeelden van zoals Operatie Steenbreek. Waterschap De Dommel stimuleert watervriendelijke tuinen <https://www.huisjeboompjebeter.nl/>
- Stimuleer **afkoppeling van schoon hemelwater**: zorg ervoor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in bijvoorbeeld een wadi. Bij nieuwbouw is dit makkelijk te regelen, maar ook bij bestaande bebouwing zijn er mogelijkheden. Particulieren kunnen regenwater opvangen en in de tuin laten lopen via in een regenton, vijver of infiltratiekrat. Gemeenten kunnen het goede voorbeeld geven door de eigen gebouwen af te koppelen. Bij de VNG is een standaardverordening beschikbaar om huiseigenaren te verplichten hun huis af te koppelen. Diverse Nederlandse gemeenten (o.a. Stichtse Vecht) hebben zo'n verordening.
- Stimuleer de **aanleg van groene daken en gevels**. Dit is effectief als isolatie (energiebesparing), vergroot het waterbergend vermogen, werkt als buffer in tijden van droogte, zorgt voor verkoeling op hete dagen, ontlast het riool, draagt bij aan een aantrekkelijke woonomgeving en aan de ecologie in de stad, legt fijn stof vast etc.
- Zet **bewustwordingscampagne** op en zet goede voorbeelden in het zonnetje, bijvoorbeeld over wat je wel en niet door het toilet moet spoelen en dat men liever geen eendjes moet voeren in stilstaand water. Benadruk de positieve aspecten van water.
- Open, samen met waterschap en drinkwaterbedrijf een **waterloket** waar bewoners en ondernemers terecht kunnen met vragen, meldingen, wensen en ideeën over waterzaken; een waterloket dat bekend wordt én uitnodigt om ervan gebruik te maken.

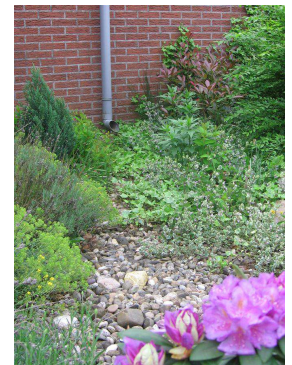

Foto: regenpijp afkoppelen

² *Klimaat robuust: goed voorbereid op en bestand tegen het veranderende klimaat met extremere weersomstandigheden; overlast en schade moet zoveel mogelijk beperkt worden, maar is nooit helemaal te voorkomen.*

Water als levensader

Water en groen spelen een cruciale rol voor een gezonde leefomgevingen om prettig en ontspannen te werken in gemeenten. Water is beeldbepalend en voegt veel ecologische, recreatieve en economische waarden toe. Huizen aan het water zijn gemiddeld 10-20% meer waard dan vergelijkbare huizen die niet aan het water liggen. Maak daar gebruik van bijv. door de functies van wonen met groen en waterberging te combineren.

Wat kunnen gemeenten doen?

- Zorg dat water en oevers een samenhangend **groen - blauw netwerk** vormen met de natuurkernen, parken en groenstroken tussen de wijken en verbonden met het buitengebied.
- **Toets projecten** op de bijdrage aan de waterkwaliteit, ecologie, netwerk- en gebruiksfuncties.

Water en circulaire economie

Water speelt ook een rol in de opwekking van duurzame energie en het terugwinnen van warmte en grondstoffen. Rioolwaterzuiveringen worden in toenemende mate omgevormd tot energie- en grondstoffenfabrieken zo ook door waterschap De Dommel met de nieuwe Energiefabriek in Tilburg.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling van afvalwater en riolering; waterschappen voor de zuivering van het afvalwater en de kwaliteit van het oppervlaktewater. Samenwerking is dus belangrijk. Het leidt tot financiële voordelen, is goed voor het milieu en draagt bij aan meerdere doelen.

Wat kunnen gemeenten doen?

- Inventariseer samen met waterschap de **meekoppelkansen**: vraag en aanbod, kosten en baten, financieringsopties, aanvullende doelen, belanghebbende partijen.

Handig om te weten: Subsidiereregelingen

Voor het realiseren van waterdoelen in dorpen en steden is er:

- De subsidieregeling Buurtnatuur en Buurtwaterfonds via het Prins Bernhard Cultuurfonds met provincie en waterschappen. De subsidie stelt burgers in staat om voor initiatieven die bijdragen aan oplossen wateroverlast en verbeteren van waterkwaliteit tot wel 60% medefinanciering te krijgen.

Voor het realiseren van waterdoelen in het buitengebied zijn de stimuleringsregelingen uitgevoerd door het Agrarisch Collectief Midden-Brabant:

<http://anbbrabant.nl/anb-midden-brabant/>

- Agrarisch Natuur- en LandschapsBeheer (ANB)
- Natuur- Groen Blauw Stimuleringskader (STIKA)

Veel succes met de coalitievorming,

Fractie Water Natuurlijk in algemeen bestuur Waterschap De Dommel

<http://www.waternatuurlijk.nl/De-Dommel/>